

Miskolci Evangélikus Jogakadémia, avagy
*„a mindenható Isten tiszteletének temploma, az igaz tudományok
universitása és a hazaszeretet bevehetetlen vára [...]*”¹

TDK dolgozat
Készítette: Sereg Péter
Miskolc, 2013

---

¹ Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1932-33. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája. Miskolc, 1933 (a továbbiakban: Bruckner, 1933.) 7. o.

Tartalom

I.	Előszó	- 3 -
II.	Bevezetés: a jogakadémia miskolci két évtizede.....	- 4 -
III.	A jogakadémia létkérdése.....	- 8 -
IV.	Az 1942/1943-as tanév	- 13 -
1.	Felvehető hallgatók száma	- 13 -
2.	A tanév első félévének tantárgyai.....	- 14 -
3.	A tanév második félévének tantárgyai	- 17 -
V.	Az 1943/1944-es tanév	- 21 -
1.	Felvehető hallgatók száma	- 21 -
2.	A tanév első félévnek tantárgyai	- 21 -
3.	A tanév második félévének tantárgyai	- 23 -
VI.	Összegzés	- 26 -
	Hivatkozott irodalom és források	- 27 -
	Függelék	- 29 -

I. Előszó

Miért éppen a Miskolci Jogakadémia története? A kérdés jogosan vetődhet fel a témaválasztásom kapcsán. A válaszon azonban nem kell sokáig gondolkodni, mert majdhogynem természetes volt számomra, hogy ezzel a témával szeretnék majd foglalkozni, ezt szeretném kutatni, feldolgozni.

Középiskolai tanulmányaim alatt ismerkedtem meg Ujj Lászlóval, aki 1924. július 10-én született Felsőmérán. 1942-ben tett érettségi vizsgát a Lévay József Református Gimnáziumban, és ezt követően lett a jogakadémia hallgatója 1942-ben.

Az egyik látogatásom alkalmával Laci bácsi megmutatta nekem az akadémiai leckeönyvét, ami maga volt az élő történelem. Olyan elismert professzorok nevei és aláírásai sorakoztak ezen piciny könyvecskében, mint Bruckner Győző és Zsedényi Béla. Megtisztelő volt egy olyan volt joghallgatóval beszélgetni, akit ezen tanárok tanítottak egykor.

Dolgozatom célja, hogy a rendelkezésekre álló források alapján a lehető legpontosabb képet formáljam meg az akadémiáról annak Miskolcra költözése utáni időszakában. Kitérek majd a jogakadémia fennmaradását érintő kérdésekre, az oktatási reformokra, és a képzés rendjéről az 1942/43-as és az 1943/44-es tanéveken belül. Az adott fejezetek végén Ujj László személyes beszámolójából vett részletek alapján próbálok pontosabb képet adni a jogakadémián zajló eseményekről a részletesebben vizsgált időszakon belül.

Laci bácsi tanulmányait kiváló eredménnyel végezte, majd a történelmi események következtében 1944-ben a második évfolyam elvégzése után harcolt a második világháborúban. Hadifogságból való visszatérése után a Debreceni Egyetemen doktorált, aminek ideje volt a 67. évfordulója. Sajnos, 2013. június 28-án Laci bácsi csatlakozott a méltán híres és országSZerte elismert alma mater többi hallgatójához és tanárához. Emlékét szívünkben őrizzük tovább!

II. Bevezetés: a jogakadémia miskolci két évtizede

Az első világháború elvesztése Magyarország számára tragikus következményekkel járt. A fegyverszüneti békék megkötése után mindenki tudta, hogy az ország történelmi és új határa nem fog egybeesni. Az ellenőrzés biztosítására és a béke fenntartására az ország peremterületeit a környező országok katonái lepték el.

Nem történt ez másképp a felvidéki Eperjes esetében sem, ahol az akkor már több száz éve működő jogakadémia épületét is megszállták a cseh katonák. A csehszlovák állam kikiáltását követően (1918. október 29.) biztosra lehetett venni, hogy az új hatalom nem tart igényt a jogakadémia további működésére. Így más lehetőséget nem látva az akkori dékán, Mikler Károly tárgyalásokat kezdett a jogakadémia átköltöztetéséről az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, Lovászy Mártonnal. A miniszter teljes mértékben támogatta az elképzelést, és még a költözés költségeinek egy bizonyos hányadát is megtérítette.²

Budapestről Eperjesre tartva Mikler Károly dékán Miskolcon állt meg³ 1918. december 10-én, ahol meleg fogadtatás várta.⁴ A város polgármestere, Szentpály István, a városi főispán, Lichtenstein László és az egész városi vezetés a teljes támogatottságról biztosította a dékánt.⁵ A város a jogakadémia számára megfelelő épületet és évi 25.000 koronát ajánlott fel.⁶ 1919. január 18-án Szentpály hivatalos értesítést küldött Miklernek, hogy a városháza második emeletét átadja a jogakadémiának. Mikler értesítést küldött az tiszai evangélikus egyházkerület püspökének, Geduly Henriknek a miskolci lehetőségről, aki engedélyezte az akadémia átköltözését.⁷

A költözést követően (amelynek során a jogakadémia 29.000 kötetből álló könyvtárát, 6.000 darabos érmegyűjteményét, értékes levéltárát és szertárait hátra kényszerült hagyni) a jogakadémia működését 1919. március 15-én kezdte meg Miskolcon⁸, az előadások

---

² Stipta István: A Miskolci Evangélikus Jogakadémia (1919-1949). In: Kajtár István, Pohánka Éva (szerk.) A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833-1923: A 2009. október 16-án Pécsen tartott tudományos konferencia tanulmányai Pécs: Publikon Kiadó, 2009. pp. 65-86. (a továbbiakban: Stipta), 66. o.

³ Stipta, 67. o.

⁴ Miskolczi Napló politikai napilap, Miskolcz, 1918, XVIII. évfolyam, 283. szám, 2.o.

⁵ Bruckner 1933., 10. o.

⁶ Stipta, 67. o.

⁷ Stipta, 68. o.

⁸ Bruckner 1933., 10. o.; Magyar Jövő független politikai napilap, Miskolc 1938, XX. évfolyam, 60. szám, 6. o.

megkezdésére azonban egészen 1919. október 17-éig kellett várni.⁹ Az őszi félév során ez volt az ország egyetlen működő főiskolája, a jogakadémia tanárai a budapesti joghallgatók vizsgáztatását is elvállalták, ahol csak a következő év márciusában állt helyre a jogi oktatás.¹⁰

A tanév első féléve az eperjesi tanrend szerint folyt le, de a hallgatói létszám növekedése miatt a tanév második felében új szabályzatot kellett elfogadni. Ekkor lépett hatályba az évfolyamlebontásban működő tanrend, amely kisebb változtatásokkal egészen 1949-ig érvényes volt.¹¹ Ezen tanrend felépítéséről a részletesen vizsgált két tanévben a dolgozat második részében lesz szó.

A jogakadémia pénzügyi helyzete azonban fokozatosan romlott. 1921. június 13-án a vallás- és közoktatásügyi miniszter 112.184. számú rendeletében az újonnan kinevezett tanárok részére az államsegélyt megvonta,¹² majd két évvel később már a kinevezett tanárok segélyezését sem tudták vállalni. 1923. január 5-én Klebelsberg Kunó kultuszminiszter 2614. számú rendeletével megvonta a felekezeti jogakadémiák állami támogatását,¹³ így „a magyar kormány 1923 óta egyetlen fillérnyi támogatásban sem részesítette a jogakadémiát.”¹⁴ Bár Borsod vármegye sem tudott anyagi segítséget nyújtani az intézménynek, Miskolc városa azonban a megígért 25.000 koronás juttatáson felül átvállalta ideiglenesen három tanszék (Magyar törvénykezési, kereskedelmi, váltójogi tanszék; Közigazgatási-, pénzügyi jogi tanszék és Statisztikai tanszék¹⁵) működtetését azok teljes költségével,¹⁶ így mintegy hatmillió korona éves segélyt nyújtva a jogakadémiának.¹⁷

Hodobay Sándor polgármesterré választását követően, a város közönsége biztosította a városi segélyt a jogakadémia számára,¹⁸ amelyet majd egy éves várakozás után 1924. szeptember 12-én tudtak lezárni a belügyminisztériumi jóváhagyás után a 168086-1924.IV. ügyokirati szám alatt.¹⁹ A hosszas tárgyalásokat követően 1924. november 10-én írták alá a szerződést a városi támogatásról.²⁰ A szerződés létrejöttében nagy szerepet vállalt Hodobay

---

⁹ Magyar Jövő, a Magyar Nemzeti Szövetség lapja, Miskolc, 1919, I. évfolyam, 11. szám, 4. o.

¹⁰ Stipta, 69. o.

¹¹ Stipta, 69. o.

¹² Bruckner Győző: A Miskolci Jogakadémia múltja és kultúrmunkássága (1919-1949). Felelős kiadó: Dr. Dobrossy István, Készült a Forma GMK. Nyomdájában, Miskolc, 1996 (a továbbiakban: Bruckner, 1996.), 61. o.

¹³ Bruckner, 1996., 62. o.

¹⁴ Bruckner, 1933., 11. o.

¹⁵ Miskolci Jogászelet. Jog- és államtudományi közlöny, Szerkesztőség és kiadóhivatal: Jogakadémia, Miskolc, Városháztér (a továbbiakban: MJK.), 1925. január, I. évfolyam, 1. szám, 16. o.

¹⁶ Stipta, 70. o.

¹⁷ Bruckner, 1996., 72. o.

¹⁸ Bruckner, 1933., 11. o.

¹⁹ MJK., 1925. január, I. évfolyam, 1. szám, 16. o.

²⁰ Bruckner, 1933., 11. o.; MJK., 1925. január, I. évfolyam, 1. szám, 16. o.

Sándor polgármester, Geduly Henrik püspök, Prónay György, miniszterelnökségi államtitkár, Rakovszky István belügyminiszter és Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter is.²¹ A megállapodás biztosította a jogakadémia anyagi biztonságát az elkövetkezendő évek során is.²² A város garantálta a támogatást mindaddig: „1. ha a jogakadémia kizárólag Miskolcon működik; 2. amíg az egyházkerület a nyolc tanszéket állandóan fenntartja és betölti; 3. amíg az egyházkerület vállalt kötelezettségeit teljesíti; 4. amíg az államsegélyt újból meg nem kapja; 5. vagy akár hagyomány, adomány, vagy más úton tőkéhez nem jut, úgy hogy a tanári állásokat saját erejéből fenntartani képes lesz.”²³

A jogakadémia vezetésében meghatározó változás történt, mikor 1923. szeptember 20-án lemondott dékánágáról Mikler Károly.²⁴ Tisztségét Bruckner Győző vette át, aki több mint húsz éven át töltötte be ezt a pozíciót, és akinek a vezetése alatt stabilizálódott a jogakadémia helyzete.

A jogakadémia tanári karának kulturmunkássága jelentős mértékben hozzájárult nemcsak az intézmény, hanem az egész város fejlődéséhez, elismertségéhez a művelődés területén is. Ilyen jelentős mérföldkő volt az 1925-ben elindított Miskolci Jogászélet, mely kezdetben a diákok értesítését szolgálta a tanévi eseményekről, később pedig a tanári értekezések, és hallgató dolgozatok megjelenésének fóruma lett.²⁵ A tanulmányok közlésére a Miskolci Jogászélet Könyvtára, a további tanári értekezések megjelentetésére pedig a Miskolci Evangélikus Jogakadémia Tudományos Értekezéseinek Tára szolgált.²⁶

1926 márciusában került napvilágra a vallás- és közoktatásügyi miniszter jogi oktatással kapcsolatos reformtervezete, amely az ország három jogakadémiáját főlegesen intézménynek tekinti az általuk képzett „mezei” jogászokkal együtt, így a jogakadémiák megszüntetése mellett foglalt állás.²⁷ Bár a tervezetből nem született konkrét rendelet, másfél év múlva, 1927 júliusában ismét a jogakadémiák ellen irányuló tervezettel állt elő a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mondván az ügyvédi pálya túlszűfolttségéért a felekezeti jogakadémiák a felelősek. Ennek megfelelően a jogakadémiáktól meg kívánta vonni a nyilvánossági jogot.²⁸ Ebből a tervezetből azonban megszületett a konkrét rendelet is, amely kimondta, hogy a felekezeti jogakadémiákon, az 1927/28-as tanévtől kezdődően a jogi és államtudományi államvizsgákat

²¹ MJK., 1925. január, I. évfolyam, 1. szám, 16. o.

²² Bruckner, 1996, 83. o.

²³ MJK, 1925. január, I. évfolyam, 1. szám, 17. o.

²⁴ Stipta, 71. o.

²⁵ Stipta, 72. o.

²⁶ Bruckner, 1933, 12. o.

²⁷ Magyar Jövő, Miskolc, 1926, VIII. évfolyam, 66. szám, 4.o.

²⁸ Miskolci Napló, Miskolc, 1927, XXVIII. évfolyam, 152. szám, 3. o.

nem lehet megtartani²⁹, így a jogakadémián végzett hallgatóknak a diploma megszerzéséhez valamely egyetem jogi karán kellett, hogy letegyék az államvizsgákat. 1928-ban az evangélikus egyházkerület ismét tiltakozott a jogakadémiák esetleges megszüntetése ellen.³⁰

A harmincas évek elején ismét felvetődött a jogakadémiák megszüntetésének kérdése, azonban Zsedényi Béla memorandumának, Petró Kálmán felsőházi felszólalásának és több ismert közéleti személyiség tiltakozásának hatására a kérdés lekerült a napirendről. Később, 1936-ban a jogi pálya túlszűfolttségének okául a jogakadémiák működését tették meg felelősnek, így fokozatosan csökkentették a felvehető hallgatók létszámát.³¹

A hallgatói létszámot vizsgálva jelentős ingadozást figyelhetünk meg a jogakadémia miskolci időszakában, mely híven tükrözi az országos és városi politikai vezetés hozzáállását az intézmény működéséhez. Az átköltözést követően 1919-ben 210,³² 1932-ben 377,³³ 1939-ben 270,³⁴ és 1944-ben 558³⁵ hallgatója volt. Tehát megfigyelhető, hogy az első tíz év során a hallgatók száma másfélszeresére nőtt, majd hat éven belül az egynegyedével csökkent, s végül a duplájára nőtt öt éven belül a háborús körülmények ellenére is. A hallgatói létszám tükrözi talán a leghívebben azt a változékony légkört, aminek ki volt téve az akadémia a harminc éves miskolci működése során.

Az 1938/39-es tanévben ünnepelte a jogakadémia a Miskolcon töltött húsz évét. Bruckner Győző dékán kiemelte a város támogató szerepét, ám azt is hangsúlyozta, hogy a város számára is nagyfokú előnyökkel járt az oktatási intézmény, hiszen a város három középiskolájában végzett diákok viszonylag olcsón szerezhettek diplomát.³⁶

Az évfordulót azonban beárnyékolta annak a ténynek a felismerése, hogy a következő évtized sem lesz könnyebb a jogakadémia számára, mint az előző kettő. Érezni lehetett, hogy a fenyegető háború ismét megnehezíti majd az oktatást és az intézmények fennmaradását, mint ahogy azt tette húsz évvel korábban a nagy háború is, különösképpen a jogakadémiák tekintetében.

---

²⁹ Miskolci Napló, Miskolc, 1927, XXVIII. évfolyam, 175. szám, 2. o.

³⁰ Magyar Jövő, Miskolc, 1928, X. évfolyam, 100. szám, 4. o.

³¹ Stipta, 74. o.

³² Magyar Jövő, Miskolc, 1919, I. évfolyam, 63. szám, 3.o.

³³ Bruckner, 1933., 67. o.

³⁴ Stipta, 75. o.

³⁵ Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1943-44. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1944, (a továbbiakban: Bruckner, 1944.), 92. o.

³⁶ Stipta, 79-80. o.

III. A jogakadémia létkérdése

A felsőoktatással kapcsolatos változások törvényhozási és központi intézkedéseinek az 1940-es évek elején döntő hatással voltak a jogakadémia sorsára.

Rögtön 1940 őszén született egy olyan törvényjavaslat, miszerint a jogakadémiákon az 1941/42-es tanévtől csak az első két évfolyam elvégzésére lesz lehetőség és az első valamint a második alapvizsga letételére, továbbá a jogakadémiákon oktatott tárgyaknak meg kellett egyezniük az egyetemek jogi karának első két évfolyamban oktatott tárgyaival. A második alapvizsga sikeres lerakását követően a jogakadémiák hallgatói valamely tudományegyetemen folytathatták tanulmányaikat.³⁷

Ez a törvényjavaslat a jogakadémián általános tiltakozást váltott ki. A tanári kar tárgyalásokat folytatott az akkori kultuszminiszterrel, Hóman Bálinttal, valamint a miniszterelnökkel is a törvényjavaslat törvényi erőre emelése ellen, sőt, Horthy Miklósnak is írtak levelet az ügyben. A képviselőház közoktatásügyi bizottsági ülésén Bencs Zoltán és Bertalan Kálmán országgyűlési képviselők, valamint a felsőház közoktatásügyi bizottságának ülésén Kapi Béla püspök szólalt fel az akadémia érdekében. Raffay Sándor a felsőház rendes ülésén tartott beszédet a jogakadémia dicső múltjáról, és - annak a törvényjavaslat törvényi erőre emelkedése esetén - ellehetetlenüléséről.³⁸

Raffay beszédét azzal kezdte, hogy egyetért a törvényjavaslattal, ám annak az egyik, mégpedig a jogakadémiákra vonatkozó 3. § (3) bekezdésében foglaltakat nem tudja elfogadni. Szónoklatában az intézmény bezárása ellen a történelmi, 1531-es alapítására, és híres diákjaira is (Kossuth Lajos) hivatkozott.³⁹ Továbbá azzal érvelt, hogy az evangélikus egyházjog oktatására, fejlesztésére csak az egyetlen jogakadémiájukon lehetséges, míg a római katolikus és református egyházak esetében nem olyan nagy csapás a jogakadémiákat

---

³⁷ Corpus Iuris Hungarici Milleneumi Emlékiadás, Franklin Társulat, Budapest (a továbbiakban: CIH) 1940. évi XXVIII. törvénycikk 3.§. (3.) bek. - „A jogakadémiákon az 1941/42. tanévtől kezdve csupán két évfolyam működhetik. A jogakadémiák tanulmányi rendje az egyetemi jog- és államtudományi karok első és második évfolyamának tanulmányi rendjével megegyezik. Jogakadémián csupán az első és második alapvizsgát lehet letenni. A jogakadémiai hallgató tanulmányait a második alapvizsga sikeres kiállása után tudományegyetem jog- és államtudományi karán folytathatja.”; Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1942-43. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1943, (a továbbiakban: Bruckner, 1943.) 37-38. o.

³⁸ Bruckner, 1943., 38. o.

³⁹ Országgyűlés Felsőházának Naplója I. kötet, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest 1940, (a továbbiakban: OFN, 1940) 423. o.

érintő változás, hiszen ezen egyházak rendelkeznek egyetemmel. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter erre közbevágott, mondván az evangélikus egyház is rendelkezik egyetemmel, mégpedig a sopronival. Erre Raffay azt válaszolta, hogy a soproni egyetemen nincs jogi, csak teológiai oktatás, ezért fontos a miskolci jogakadémia fenntartása. Érvelését tovább folytatva Raffay többek között a jog változatos oktatására, a tanárok képzésére (46 jogot oktató tanárból 32 a jogakadémiákról került ki), valamint a jogakadémiák gazdasági önellátására hivatkozott. Beszédével a törvényjavaslat létrejöttének gyakorlati okait kizárta, és annak csupán elméleti elhatározottságára utalt, mivel elvi okokból akarják megszüntetni a jogakadémiákat.⁴⁰ Felszólalását azzal zárta, hogy tisztában van vele, hogy a törvényjavaslat nem a megszüntetésre, csupán a két évfolyamos képzés bevezetésére irányul, de ez egyet jelent a jogakadémiák ellehetetlenülésével.⁴¹

Végül az 1791. évi XXVI. törvénycikk 5. §-ra⁴² hivatkozott, amely szerint a főiskola kizárólagos fenntartási joga „minden időkben” az evangélikus egyházat illeti meg, annak tantárgyaival, ösztöndíjaival, könyvkiadásaival oktatási célból, és minden egyéb dolgaival együtt a király valamint rendi gyűlés jóváhagyásával.⁴³

A többi napirendi felszólalást követően Hóman Bálint, vallás- és közoktatásügyi miniszter reagált a felvetésekre, köztük Raffay Sándor beszédére is. Hóman hangsúlyozta, hogy a törvény nem a megszüntetésre irányul, hanem a jogakadémiák két évfolyamos intézménnyé való átalakítása a cél. Az egyetemek „előiskolájának” képzele a jogakadémiákat, amely intézmények hallgatói a bevezetendő egységes tanterv miatt a két év elvégzése után valamely egyetem jogi karán tanulhatnának majd tovább. A miniszter élcelődve reagált a Raffay püspök által említett egyik érve, miszerint az evangélikus egyháznak nincs egyeteme. Erre úgy válaszolt, hogy a budapesti katolikus egyetemnek a jogi, bölcsészeti és orvosi karának is evangélikus felekezethez tartozó képviselője van, és „sajnos csupán a katolikus teológiai kar nem tudott evangélikus képviselőt választani.”⁴⁴ Hóman hangsúlyozta, hogy a Raffay által említett 1791. évi XXVI. törvénycikk 5. §-át ezen törvényjavaslat egyik pontja sem érinti, mivel a fenntartási jogot az egyház kezében hagyja. Mivel azonban a

---

⁴⁰ OFN., 1940, 424. o.

⁴¹ OFN., 1940, 425. o.

⁴² CIH 1791. évi XXVI. törvénycikk 5. §. - „grammatikai iskolákat, melyekkel birnak, megtartaniok, hanem ujakat és mindenütt, a hol szükségesnek látszik, valamint felsőbbeket is, ezeket azonban előleges királyi jóváhagyás hozzájárulásával, állítani s azokba mestereket, tanárokat, igazgatókat, [...] megállapítani a jövő időben mindig szabad legyen a mindkét hitvallásu evangélikusoknak.”

⁴³ OFN., 1940, 425. o

⁴⁴ OFN., 1940, 433. o.

jogakadémiák is a minisztérium alá tartozó felsőoktatási intézmények, ezért a tantervet jogában áll meghatározni.⁴⁵

A törvényjavaslat felsőházi tárgyalása után egy nappal, 1940. október 17-én tartotta meg Miskolc város törvényhatósági bizottsága rendes közgyűlését, ahol Bruckner Győző, a jogakadémia dékánja tartott beszédet az intézmény gazdasági és kulturális fontosságára összpontosítva Miskolc életében.⁴⁶

A jogakadémia mellett álló személyek minden lehetőséget, gyűlést és fórumot egy újabb lehetőségnek tekintettek ügyük továbbvitelére. Ilyen esemény volt a Magyarországi Evangélikus Lelkészegyesület közgyűlése, ahol Raffay Sándor püspök az evangélikus egyház egyetlen felsőfokú intézményének, a miskolci jogakadémiának a fenntartása mellett tartott beszédet Budapesten 1940. november 7-én.⁴⁷

A tiltakozások azonban hiábavalónak bizonyultak. A javaslatból törvény lett, és a jogakadémiákat érintő szakasz törvényi erejét az 1940. évi XXVIII. törvénycikk 3. §-nak (3) bekezdésében nyerte el.⁴⁸ Ezzel a törvénnyel a jogakadémia életképességét vonták kétségbe, hiszen a lecsökkent évfolyamszám egyenesen arányos a hallgatók számának csökkenésével, ami a támogatás megszűnésével, és végső soron az anyagi ellehetetlenüléssel járt volna együtt.

A további egyeztetéseknek továbbá Radvánszky Albert egyetemes felügyelő, Turóczy Zoltán és Kapi Béla püspökök kitartó munkájának köszönhetően⁴⁹ született meg a 24.724/1941. számú vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet. A rendelet, valamint az 1939. évi II. törvénycikk 168. §-ban⁵⁰ foglaltak alapján a négy évfolyamos jogakadémiai oktatást meghosszabbították az 1941/1942-es tanévre, valamint biztosították a harmadik alapvizsga lerakásának lehetőségét azon joghallgatók számára, akik a második alapvizsgájukat ugyanazon jogakadémián tették le. A rendelet meghatározta továbbá azt is,

---

⁴⁵ OFN., 1940, 433. o.

⁴⁶ Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap (a továbbiakban: FRH), 1940, XLIX. évfolyam, 238. szám, 3. o.

⁴⁷ FRH, 1940, XLIX. évfolyam, 254. szám, 3. o.

⁴⁸ CIH 1940. évi XXVIII. törvénycikk 3. §. (3) bek.

⁴⁹ Magyar Élet (a továbbiakban: MÉ), 1940, III. évfolyam, 201. szám, 4. o.

⁵⁰ CIH 1939. évi II. törvénycikk 168. §. - „(1) Amennyiben a rendkívüli események folytán szükséges, az illetékes miniszterek a tanintézetek tanulmányi és vizsgarendje, valamint a tanintézeti bizonyítványok kiadása tekintetében kivételes intézkedéseket tehetnek és evégből a fennálló törvényektől eltérő szabályokat és ezeknek körében könnyítéseket is állapíthatnak meg. Az ilyen intézkedések alapján végzett tanulmányoknak és kiadott bizonyítványoknak képesítő ereje ugyanaz, mint a törvény értelmében végzett tanulmányoké és az ezek alapján kiadott bizonyítványoké.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt felhatalmazás kiterjed a fennálló törvényekben megszabott szaktanfolyamok és gyakorlati vizsgák tekintetében a rendkívüli események következtében szükséges könnyítések megállapítására is.”

hogy a harmadik és negyedik évfolyamban oktatott tárgyaknak meg kell egyezniük a tudományegyetemeken oktatott tárgyakkal.⁵¹

Az 1940. évi XXVIII. törvénycikk törvényi erőre emelkedését követően a jogakadémiáért kiálló személyek tovább folytatták a harcot az intézmény csorbíthatatlan továbbéléséért. Ezen okból szervezték meg a miskolci evangélikus jogakadémia ősi pártfogóságának közgyűlését Rozsnyón. A közgyűlést Lichtenstein László egyházkerületi felügyelő nyitotta meg, aki az ősi múlt mellett kiemelte, hogy a jogakadémia a hazai jogászképzés szempontjából is kiemelt jelentőséggel bír. Ezt követően Bruckner Győző az intézmény elmúlt hat évének eseményeiről, annak gazdasági helyzetéről, diákéletéről, személyi változásairól és tudományos tevékenységéről, valamint a teljes jogakadémiai oktatás fenntartásáért folyó küzdelemről tartott beszédet.⁵²

A következő, 1942/1943-as tanévre a 31.600/1942. számú vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet biztosította a változatlan oktatást, tehát a négy évfolyamos képzést, a harmadik alapvizsga letételét, azon hallgatók részére, akik az előző évi tanulmányaikat és alapvizsgálataikat is ugyanazon jogakadémián tették le.⁵³ Ezekkel a döntésekkel rendezni tudták a jogakadémia helyzetét az akkori felsőoktatási viszonyok mellett is.

Mínthogy a rendeletek csak a következő tanévre szóltak, és így a jogakadémia hallgatói nem tudtak biztosat a következő tanévvel kapcsolatban, így a Miskolci Joghallgatók Testülete memorandumot küldött Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszternek. A levélben a testület az államháztartás, az evangélikus egyház, Miskolc városa és a jogot hallgató diákok által megkapott előnyökre hivatkoztak. A mozgalmat Túróczy Zoltán evangélikus püspök és Mártonffy Károly kultuszminiszteri osztályfőnök is támogatta.⁵⁴

A további tárgyalásoknak köszönhetően a 9.250/1943. számú vallás- és közoktatásügyi rendelet az 1943/1944-es tanévre is biztosította az előző évi működési feltételeket, tehát a négy évfolyamos képzést, és a három alapvizsga megtartását a jogakadémia falain belül.⁵⁵

Következésképpen a jogakadémiákat korlátozó 1940. évi XXVIII. törvénycikk bár jogerőre emelkedett, annak 3. §. (3) bekezdésében meghatározottak ellenére a törvény életbe lépése előtt létező jogakadémiai oktatási rendszert az említett három vallás- és közoktatásügyi

---

⁵¹ Magyarországi Rendeletek Tára. Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság Nyomdája, Budapest, 1941 (továbbiakban: MRT), 1789. o.; tartalmát idézi: Bruckner, 1943, 39. o.

⁵² MÉ, 1940, III. évfolyam, 201. szám, 4. o.

⁵³ Hivatalos Közlöny 13. szám. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1942, 428-429. o.; MRT, Budapest, 1943, 2534. o.

⁵⁴ Magyar Jövő független politikai napilap, Miskolc, 1943, XXV. évfolyam, 65. szám, 7. o.

⁵⁵ MRT, Budapest, 1944, 2946. o.; tartalmát idézi: Bruckner, 1943, 111. o.

miniszteri rendeletekkel végül sikerült meghosszabbítani az 1943/1944-es tanévre is. Az egyházkerület püspökének további közbenjárásának köszönhetően 1944. július 1-jén a Budapesti Közlöny 147. számában megjelent 9.100/1944. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelettel az 1944/1945-ös tanévre is meghosszabbították a változatlan működést a jogakadémiák számára.⁵⁶

Tehát ebből is látszik, hogy a jogakadémiákat érintő törvény, túl hamar és átgondolatlanul készült el. A jogerőre emelkedést követő három tanévben sem engedték a három vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet által, hogy a törvényben foglaltak a gyakorlatban megvalósuljanak.

---

⁵⁶ Bruckner, 1944., 31. o.

IV. Az 1942/1943-as tanév

1. Felvehető hallgatók száma

Az 1942/1943-as tanév fontos eseménye volt a tanévre felvehető első éves joghallgatók számának megállapítása.

Már a vizsgált korszakot jóval megelőzően is született a jogakadémiákra vonatkozó törvény a felvehető hallgatók létszámának meghatározásáról. Ez a törvény az 1920. évi XXV. törvénycikk volt. A törvény 1. §-ában foglaltak alapján a jogakadémiákra felvehető hallgatók létszámát a vallás- és közoktatásügyi miniszter határozza meg.⁵⁷

Ezek alapján Bruckner által jogakadémia-ellenes kultuszkormányának titulált vezetés az 1935/36-os tanévben 40 főben állapította meg a felvehető joghallgatók létszámát. Az ezt követő években is hasonlóan alacsony keretszámokat adtak meg egészen az 1938/39-es és az 1939/40-es tanévekig, amikor is előbb 70, utóbb 75 főben állapították meg a felvehető hallgatók létszámát (utóbbit az 1940/41-es tanévre is meghagyták).⁵⁸ Ezen alacsony keretszámok ellen az akadémia támogatóinak ismét fel kellett emelniük szavukat, hiszen ilyen létszám mellett az akadémiai oktatás gazdaságilag ellehetetlenült volna. Hosszas tárgyalásokat és levélváltásokat követően végül az akkor kultuszminiszter, Hóman Bálint az 1940/1941-es tanévre az előre megállapított 75-ről 100-ra emelte a felvehető hallgatók létszámát.⁵⁹

Az 1942/43-as tanév első félévére felvehető első évfolyamot megkezdő hallgatói létszámot a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz felterjesztett kérelem alapján előzetesen 80 főben határozták meg a 89.725/IV. 1942. számú vallás- és közoktatásügyi

---

⁵⁷ CIH 1920. évi XXV. törvénycikk 1 § - „A tudományegyetemekre, a műegyetemre, a budapesti egyetemi közgazdaságtudományi karra és a jogakadémiákra az 1920/21-ik tanév kezdetétől csak oly egyének iratkozhatnak be, kik nemzethűségi s erkölcsi tekintetben feltétlenül megbízhatók és csak oly számban, amennyinek alapos kiképzése biztosítható.

Az egyes karokra (szakosztályokra) felvehető hallgatók számát az illetékes kar (a műegyetemen a tanács) javaslata alapján a vallás és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

Rendkívüli hallgatók csak abban az esetben vehetők fel, ha a hallgatóknak az előző bekezdésben foglaltak szerint megállapított létszáma rendes hallgatókkal nem telt volna be és csak a megállapított létszám-kereten belül.

Ez az intézkedés a jog- és államtudományi karokon (jogakadémiákon) az államszámviteltanra beiratkozókra nem vonatkozik, a vallás- és közoktatásügyi miniszter azonban az illetékes karok meghallgatása után a pénzügyminiszterrel egyetértőleg ezeknek a rendkívüli hallgatóknak a létszámát is megállapíthatja.”

⁵⁸ Bruckner, 1943., 34. o.

⁵⁹ Bruckner, 1943., 35. o.

miniszteri rendeletben.⁶⁰ Ezen rendelet alapján az ország másik két, a kecskeméti, és egri jogakadémia is 80-80 fős keretszámot kapott a felvehető joghallgatókat illetően.⁶¹

A létszámbővítésre irányuló kérelem pozitív elbírálását, illetve Turóczy Zoltán püspök Szinyei Merse Jenő kultuszminiszternél tett 1942. szeptember 2 kihallgatását⁶² követően 100-ra emelte fel a minisztérium a felvehető hallgatók létszámát, amelyet a 92.460/IV. 1942. számú rendeletben foglaltak írásba.

Később a rendkívüli körülményekre való tekintettel két további rendelettel (93.234/IV. 1942. és a 62.735/IV. 2. 1943. számú Vallás- és Közoktatásügyi miniszteri rendeletek) az 1942/43-as tanév első félévére 120 főben, majd pedig a második félévére 135 főben állapították meg a felvehető joghallgatók számát.⁶³

Ezek a keretszámok már jó lehetőséget biztosítottak a környékbeli lakosság azon részének, akik érettségi eredményük alapján a jogakadémia falai közt szerették volna folytatni tanulmányaikat. Ujj László visszaemlékezése során elmondta, hogy az évfolyamra 120-130-an voltak beiratkozva, azonban az órákat csupán 18-20-an látogatták rendszeresen.

2. A tanév első félévének tantárgyai

A jogakadémia első félévnek tanrendjét a Vallás- és Közoktatásügyi minisztérium a 89.192/IV. 1. 1942. számú rendeletével hagyta jóvá.⁶⁴

A félévre felvehető tárgyak két nagy csoportra voltak osztva, a kötelező tárgyakra és a speciálkollégiumokra.

A kötelező tárgyakon belül a négy évfolyamra lebontott tantervi felosztás alapján:
Az első évfolyamon a következő tárgyakat találjuk:

- 1) Bevezetés a jog- és államtudományokba, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 2) Római jog, heti 8 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 3) Magyar alkotmány- és jogtörténet, különös tekintettel a nyugat európai jogfejlődésre, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző.

A második évfolyamon az alábbi tárgyak szerepeltek kötelező tárgyakként:

---

⁶⁰ Bruckner, 1943., 83. o.

⁶¹ FRH, 1942, LI. évfolyam, 201. szám, 5. o.

⁶² FRH, 1942, LI. évfolyam, 225. szám, 3. o.

⁶³ Bruckner, 1943., 84. o.

⁶⁴ Bruckner, 1943., 58. o.

- 1) Jogbölcseészet, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;
- 2) Egyházjog, heti 7 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 3) Közgazdaságtan, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin.⁶⁵

A harmadik évfolyamon tanulók a következő tárgyakat hallgatták:

- 1) Magyar anyagi büntetőjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;
- 2) Magyar polgári törvénykezési jog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos;
- 3) Magyar kereskedelmi- és váltójog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos;
- 4) Magyar magánjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 5) Osztrák magánjog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István.

A negyedik évfolyamon az alábbi tárgyakat találjuk kötelező tárgyakként:

- 1) Politika, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 2) Magyar közigazgatási jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 3) Magyar pénzügyi jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos.⁶⁶

A speciálkollégiumokat azon hallgatóknak kellett felvenni, akiknek a kötelező tárgyakból nem lett 20 órájuk egy héten a nyelvórákat nem számítva. A félévre az alábbi speciálkollégiumokat hirdették meg:

- 1) A világháború előtti évtized története, 1905-1914, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 2) Közegészségtan és törvényszéki orvostan, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Henszelmann Aladár;
- 3) Államszámviteltan, heti 2 óra, megbízott előadó: Jakab Sándor;
- 4) A korszerű honvédelem kérdései, heti 2 óra, előadó: Hernády Károly vezérkari alezredes, ezt a tárgyat két féléven át kötelező volt hallgatni, ha valaki ezt választotta speciálkollégiumnak;⁶⁷
- 5) Bevezetés a magyar közjogba, heti 3 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 6) Kriminálpolitika, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;
- 7) Értékpapírijog, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos;
- 8) Váltójogi praktikum, heti 1 óra, előadó tanár: Dr. Putnoki Béla;

---

⁶⁵ Bruckner, 1943., 58. o.

⁶⁶ Bruckner, 1943., 59. o.

⁶⁷ Bruckner, 1943., 59. o.

9) Angol nyelv, heti 2 óra, lektor: Csorba Zoltán;

10) Testnevelés, heti 3 óra.⁶⁸

Ha a tanrendet az egyes tanárok által oktatott tanórák (kötelező és speciálkollégiumok összesen) száma szerint csoportosítjuk, akkor a következő óraszámok jönnek ki: Dr. Bruckner Győző: 16 óra, Dr. Zsedényi Béla: 14 óra, Dr. Zelenka István: 19 óra, Dr. Hacker Ervin: 18 óra, Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos: 17 óra, Dr. Henszelmann Aladár: 2 óra, Jakab Sándor: 2 óra, Hernády Károly: 2 óra, Dr. Putnoki Béla: 1 óra, és Csorba Zoltán: 2 óra. Ez alapján átlagosan egy tanár kilenc órát tartott hetente, és amint látjuk jelentős különbségek találhatók az egyes oktatók óraszámai között.

Mint elsőéves joghallgató Ujj László az alábbi órákat vette fel az 1942-es tanév első félévében, a tárgyak mögött zárójelben az általa elért eredmény, vizsgaeredmény található:

- Bevezetés a jog- és államtudományokba (igen szorgalmas),
- Római jog (nagyon szorgalmas, jelesen kollokált),
- Magyar alkotmány- és jogtörténet (nagyon szorgalmas, jól kollokált),
- A világháború előtti évtized története (nagyon szorgalmas),
- Közegészségtan és törvényszéki orvostan (igen szorgalmas, jelesen kollokált),
- Államszámviteltan,
- A korszerű honvédelem kérdései (igen szorgalmas, jelesen kollokált), a vizsga időpontja 1942. december 16-a reggel 8 óra volt,⁶⁹
- Testnevelés (részt vett).

Így összesen nyolc tantárgya, és heti 28 órája volt. A félév előadásai december 15-én fejeződtek be. A tanóra látogatását igazoló aláírásokat minden tárgyból megkapta, beírásukra 1942. december 16 és 19 között került sor.⁷⁰ A vizsgái mind sikeresen zárultak (december 16 és 19 között voltak megtartva), kivéve az Államszámviteltan tárgyat. A leckekönyvek dékáni láttamoztatására december 18 és 19 között került sor.⁷¹

Ujj László kérelmet adott be 1943. január 16-ig azzal a céllal, hogy a következő félévet tandíjmentesen⁷² hallgathassa a jogakadémián. Csak azon hallgatók adhattak be ilyen kérelmet, akik az „előadásokat szorgalmasan látogatták”, illetve legalább jó eredménnyel

---

⁶⁸ Bruckner, 1943., 60. o.

⁶⁹ Miskolci Jogászélet. A Tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának hivatalos lapja, Ludvig István könyvnyomdája, Miskolc, (a továbbiakban: MJ), 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 128. o.

⁷⁰ MJ, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 128. o.

⁷¹ MJ, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 128. o.

⁷² MJ, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 129. o.

zárták féléves vizsgáikat.⁷³ Mivel az órákon mindig részt vett, és a vizsgái is az elvárt szint fölött sikerültek, így a kérelem pozitív elbírálását követően a kiemelt tanulmányi eredménye miatt a második félévben nem kellett tandíjat fizetnie.

Az első félévüket teljesítő hallgatóknak kérvényt kellett benyújtani a második félévre történő felvételük okán, ha ezt nem tették meg december 19-ig, akkor az üresen hagyott helyeket a jogakadémia más hallgatókkal töltötte fel. A folytatólagosan beiratkozó joghallgatóknak 1943. január 11 és 16 között kellett beiratkozniuk a következő félévre.⁷⁴

3. A tanév második félévének tantárgyai

A félév tanrendjét a Vallás- és Közoktatásügyi minisztériumhoz terjesztették fel a 272/1942-43. szám alatt,⁷⁵ amelyet a 95.486/IV. 1. számú rendelettel hagytak jóvá.⁷⁶

Kötelező tárgyak évfolyamokra lebontva:

Az első évfolyam tárgyai:

- 1) Római jog, heti 8 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 2) Magyar alkotmány- és jogtörténet, heti 7 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző

A második évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar közjog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 2) Pénzügytan, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 3) Nemzetközi jog, heti 3 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 4) A magyar állam statisztikája, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin⁷⁷

A harmadik évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar anyagi büntetőjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;
- 2) Magyar büntető perjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;
- 3) Magyar magánjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 4) Magyar polgári törvénykezési jog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos

A negyedik évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar közigazgatási jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Hacker Ervin;

---

⁷³ MJ, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 129. o.

⁷⁴ MJ, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám, 129. o.

⁷⁵ MJ, 1942. november, XVIII. évfolyam 9. szám, 145. o.

⁷⁶ Bruckner, 1943, 61. o.

⁷⁷ Bruckner, 1943., 61. o.; MJ, 1942. november, XVIII. évfolyam 9. szám, 145. o.

2) Magyar pénzügyi jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos

A félév felvehető speciálkollégiumai:

- 1) Magyar művelődéstörténet, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 2) A filozófia története, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 3) Törvénytudományi orvostan, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Henszelmann Aladár;
- 4) A korszerű honvédelem kérdései, heti 2 óra, előadó: Hernády Károly vezérkari alezredes;
- 5) Államszámviteltan, heti 2 óra, megbízott előadó: Jakab Sándor;
- 6) Bányajog, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 7) Kereskedelmi és váltójog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 8) Idegen dologbeli jogok, heti 3 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 9) Értékpapírjog, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 10) Büntetőjogi szeminárium, heti 1 óra, vezető lektor: Csorba Zoltán;
- 11) Testnevelés, heti 3 óra⁷⁸

A féléves tanrend tantárgyi beosztása az oktatók által megtartott óraszámokat tekintve a következőképpen alakultak: Dr. Bruckner Győző: 15 óra, Dr. Zelenka István: 18 óra, Dr. Zsedényi Béla: 9 óra, Dr. Haendel Vilmos: 21 óra, Dr. Hacker Ervin: 18 óra, Dr. Henszelmann Aladár: 2 óra, Hernády Károly: 2 óra, Jakab Sándor: 2 óra, és Csorba Zoltán: 1 óra. Az egy előadóra jutó óraszám az előző félévhez képest tízre emelkedett.

Ujj László a második félévre az alábbi tárgyakat vette fel, a tárgyak mögött zárójelben az általa elért eredmény látható:

- Római jog (kiválóan szorgalmas, jelesen kollektív),
- Magyar alkotmány- és jogtörténet (kiválóan szorgalmas, jelesen kollektív),
- Magyar művelődéstörténet (kiválóan szorgalmas, jelesen kollektív),
- A filozófia története (kiválóan szorgalmas, jelesen kollektív),
- Törvénytudományi orvostan (igen szorgalmas, jelesen kollektív),
- A korszerű honvédelem kérdései (kiválóan szorgalmas, jelesen kollektív),
- Államszámviteltan,
- Angol nyelv (szorgalmas, jeles)
- Testnevelés (részt vett).

---

⁷⁸ Bruckner, 1943., 62-63. o.; MJ, 1942. november, XVIII. évfolyam, 9. szám, 145-146. o.

Összesen 10 tantárgya, és heti 34 órája volt ebben a félévben. A félévi előadások 1943. május 25-én déli tizenkettő óráig tartottak. A korszerű honvédelem kérdései című tárgyhoz tartozó vizsgára május 26-án reggel nyolc órakor került sor.⁷⁹ Ez a tárgy kiemelt fontosságú tárgy volt a *kultuskormány* számára, hiszen két féléves tárgy volt, és mindkét félév végén vizsgával zárult, illetve feltétele volt az alapvizsgára bocsátásnak.⁸⁰ A többi vizsgára május 26 és 29-e között került sor. A leckekönyvek aláírása május 26 és 31-e között történt meg, majd ezt követően volt lehetőség a dékáni láttamoztatásra június 10-ig.⁸¹

A féléves vizsgák lezárását követően került sor az év végi „alapvizsgálatokra” június 1 és 12-e között, az előzetes vizsgakérelmeknek pedig május 26-án déli tizenkét óráig kellett beérkezniük. Ezeken a kérelmeken fel kellett tüntetni a kívánt alapvizsga számát (I., II. vagy III.), és a vizsga napját.⁸² Az alapvizsgálatokat bizottságok előtt kellett letenni, minden évfolyam végén, kivéve a negyediket évfolyamot, ahol már nem kellett alapvizsgálaton részt venni. A vizsgabizottságok tanári összetételét a felterjesztés után a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium a 90.124/IV. 1942 számú rendeletével hagyta jóvá.⁸³

Az első alapvizsgálati bizottság tagjai: Bruckner Győző, vizsgálóelnök, Zelenka István, helyettes elnök, illetve a bizottság rendes tagjai közé az egyetem rendes tanárai tartoztak. A rendes tanárok minden alapvizsgálaton részt vehettek. A második alapvizsgálati bizottság tagjai: Zsedényi Béla, elnök, Haendel Vilmos, helyettes elnök. Végül a harmadik alapvizsgálati bizottság tagjai: Zelenka István, elnök, Hacker Ervin, helyettes elnök.⁸⁴ A harmadik alapvizsgálati bizottság további tagja lehetett 1943. május 13-tól Koppányi Zoltán, megbízott előadó, amit a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 66.002/IV. 1943. számú rendeletével erősített meg.⁸⁵

Ujj László, mint az első év vizsgáit teljesítő joghallgató az első alapvizsgálaton 1943. június 1-jén vett részt, tehát rögtön az első vizsganapon, mivel elmondása alapján nem szerette tologatni a vizsgáit, szeretett rajtuk minél hamarabb túllenni. Az első alapvizsgálatán az „egyhangúlag képesítetett” eredményt szerezte meg. Visszaemlékezése során elmondta, hogy az első alapvizsgálaton három tanár volt bent a vizsgateremben, középen ült Bruckner Győző, mellette foglalt helyet Zelenka István, és még egy rendes jogakadémiai tanár kapott

---

⁷⁹ MJ, 1943. április, XIX. évfolyam, 4. szám, 58. o.

⁸⁰ Stipta, 77. o.

⁸¹ MJ, 1943. április, XIX. évfolyam, 4. szám, 58. o.

⁸² MJ, 1943. április, XIX. évfolyam, 4. szám, 58. o.

⁸³ Bruckner, 1943., 57. o.

⁸⁴ Bruckner, 1943., 57. o.

⁸⁵ Bruckner, 1943., 57. o.

helyet a kérdező asztalnál. Az alapvizsgálat során minden fő tárgyból, és az egész éves anyagból kaptak kérdéseket.

V. Az 1943/1944-es tanév

1. Felvehető hallgatók száma

A jogakadémia fenntartó hatósága által a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz előzetesen felterjesztett kérelem pozitív elbírálását követően, miszerint a jogakadémiára felvehető hallgatók létszámát a vidéki egyetemekre felvehető joghallgatók keretszámának felében állapítsák meg, a minisztérium az 1943/1944-es tanévre felvehető elsőéves joghallgatók létszámát 100 főben állapította meg a 69.010/IV.1943. számú rendeletével.⁸⁶

Ezen létszámot további kérelem alapján 130-ra emelte fel a minisztérium a 70.741/1943. számú rendeletével. Az évközi események következtében a második félévre felvehető hallgatói létszámot 170 főben határozta meg, tekintettel a Miskolc és vidékén élő szegényebb sorsú, ám jelesen vagy jó eredménnyel végzett diákokra.⁸⁷

2. A tanév első félévnek tantárgyai

A jogakadémia ezen tanévének első félévnek tanrendjét a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium hagyta jóvá a 67.623/IV. 1943. számú rendeletével,⁸⁸ az előzetesen felterjesztett 500/1942-43. szám alatt kérelem alapján.⁸⁹

Az előző évhez hasonlóan ebben a szemeszterben is a félévre felvehető tárgyak két nagy csoportra voltak osztva, a kötelező tárgyakra és a speciálkollégiumokra.

A kötelező tárgyakon belül a négy évfolyamra lebontott tantervi felosztás alapján:
Az első évfolyamon a következő tárgyakat találjuk:

- 1) Bevezetés a jog- és államtudományokba, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla; eltávozása esetén megbízott előadó,
- 2) Római jog, heti 8 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 3) Magyar alkotmány- és jogtörténet, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző.

---

⁸⁶ Bruckner, 1944., 46-47 o.

⁸⁷ Bruckner, 1944., 47. o.

⁸⁸ Bruckner, 1944., 25. o.

⁸⁹ MJ, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám, 80 o.

A második évfolyamon az alábbi tárgyak szerepeltek kötelező tárgyakként:

- 1) Egyházjog, heti 7 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 2) Jogbölcselet, heti 6 óra, megbízott előadó tanár: Dr. Hilscher Rezső;
- 3) Közgazdaságtan, heti 5 óra, előadó megbízott tanár: Dr. Dienes István.⁹⁰

A harmadik évfolyamon tanulók a következő tárgyakat hallgatták:

- 1) Magyar anyagi büntetőjog, heti 5 óra, megbízott előadó tanár: Dr. Koppányi Dénes;
- 2) Magyar polgári törvénykezési jog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 3) Magyar kereskedelmi- és váltójog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 4) Osztrák magánjog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 5) Magyar magánjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István.

A negyedik évfolyamon az alábbi tárgyakat találjuk kötelező tárgyakként:

- 1) Politika, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 2) Magyar közigazgatási jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Zsedényi Béla;
- 3) Magyar pénzügyi jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos.⁹¹

Az előző évhez hasonlóan a speciálkollégiumokat azon hallgatóknak kellett felvenni, akiknek a kötelező tárgyakból nem lett 20 órájuk egy héten a nyelvorákat nem számítva. A félévre az alábbi speciálkollégiumokat hirdették meg:

- 1) A legújabb kor története, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 2) Közegészségtan és törvényszéki orvostan, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Henszelmann Aladár;
- 3) Államszámvitel, heti 2 óra, megbízott előadó: Jakab Sándor;
- 4) Korszerű honvédelem kérdései, heti 2 óra, előadó: vitéz Adonyi Ferenc vezérkari őrnagy, ezt a tárgyat két féléven át kötelező volt hallgatni, ha valaki ezt választotta speciálkollégiumnak;⁹²
- 5) Értékpapírjog, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 6) Váltójogi praktikum, heti 1 óra, előadó tanár: Dr. Putnoki Béla;
- 7) Angol nyelv, heti 2 óra, lektor: Csorba Zoltán dr.;
- 8) Testnevelés, heti 3 óra, vezető tanár: Dr. Zádor Tibor.⁹³

Ha a tanrendet az egyes tanárok által oktatott tanórák (kötelező és speciálkollégiumok összesen) száma szerint csoportosítjuk, akkor a következő óraszámok jönnek ki: Dr. Bruckner

---

⁹⁰ Bruckner, 1944, 25. o.; MJ, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám, 80-81. o.

⁹¹ Bruckner, 1944, 26. o.; MJ, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám, 80-81. o.

⁹² Bruckner, 1944, 26. o.; MJ, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám, 81. o.

⁹³ Bruckner, 1944, 26-27. o.; MJ, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám, 81. o.

Győző: 16 óra, Dr. Zsedényi Béla: 7 óra, Dr. Zelenka István: 19 óra, Dr. Hilscher Rezső: 6 óra, Dr. Haendel Vilmos: 19 óra, Dr. Dienes István: 5 óra, Dr. Koppányi Dénes 5 óra, Dr. Rejtő Kálmán: 2 óra, Dr. Putnoki Béla: 1 óra, Csorba Zoltán: 2 óra, és Dr. Zádor Tibor: 3 óra. Ez alapján átlagosan egy tanár nyolc órát tartott hetente, és idén is jelentős különbségek találhatók az egyes oktatók óraszámai között, amely az előadó tanárok oktatói státuszából adódó különbség miatt volt.

Mint másodéves joghallgató Ujj László az alábbi órákat vette fel az 1943-as tanév első félévében, a tárgyak mögött zárójelben az általa elért eredmény, vizsgaeredmény található:

- Egyházjog (kiválóan szorgalmas, jelesen kollokvált),
- Jogbölcseészet (igen szorgalmas, jelesen kollokvált),
- Közgazdaságtan (igen szorgalmas, jelesen kollokvált),
- Magyar magánjog (szorgalmas, jelesen kollokvált),
- Angol nyelv (igen szorgalmas, jeles),
- Testnevelés (részt vett),
- Bevezetés a közjogba (nagyon szorgalmas, jelesen kollokvált).

Így összesen hét tantárgya, és heti 31 órája volt.

3. A tanév második félévének tantárgyai

A félév tanrendjét a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a 74.210./1943. IV. 1. számú rendeletével hagyta jóvá.⁹⁴ A kötelező tárgyak évfolyamokra lebontva:

Az első évfolyam tárgyai:

- 1) Római jog, heti 8 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 2) Magyar alkotmány- és jogtörténet, heti 7 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző

A második évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar közjog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Hilscher Rezső;
- 2) Pénzügytan, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Hilscher Rezső;
- 3) Nemzetközi jog, heti 3 óra, előadó tanár: Dr. Hilscher Rezső;
- 4) A magyar állam statisztikája, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Dienes István⁹⁵

A harmadik évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar anyagi büntetőjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Koppányi Dénes;

---

⁹⁴ Bruckner, 1944., 28. o.

⁹⁵ Bruckner, 1944., 28. o.

- 2) Magyar büntető perjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Koppányi Dénes;
- 3) Magyar polgári törvénykezési jog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos
- 4) Magyar magánjog, heti 5 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;

A negyedik évfolyam tárgyai:

- 1) Magyar közigazgatási jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 2) Magyar pénzügyi jog, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos⁹⁶

A félév felvehető speciálkollégiumai:

- 1) Magyar művelődéstörténet, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 2) A filozófia története, heti 4 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző;
- 3) Törvénytörvényi orvostan, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Rejtő Kálmán;
- 4) Korszerű honvédelem kérdései, heti 2 óra, előadó: vitéz Abonyi Ferenc vezérkari őrnagy;
- 5) Államszámviteltan, heti 2 óra, megbízott előadó: Jakab Sándor;
- 6) Bányajog, heti 2 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 7) Kereskedelmi és váltójog, heti 6 óra, előadó tanár: Dr. Haendel Vilmos;
- 8) Idegen dologbeli jogok, heti 3 óra, előadó tanár: Dr. Zelenka István;
- 9) Egyházijogi szeminárium, heti 1 óra, előadó tanár: Dr. Bruckner Győző, vezető lektor: Dr. Kovács Tibor;
- 10) Angol nyelv, heti 2 óra, előadó lektor: Dr. Csorba Zoltán;
- 11) Testnevelés, heti 3 óra⁹⁷

A tantárgyi beosztása az oktatók által megtartott óraszámokat tekintve a következőképpen alakultak: Dr. Bruckner Győző: 16 óra, Dr. Zelenka István: 18 óra, Dr. Haendel Vilmos: 19 óra, Dr. Hilscher Rezső: 13 óra, Dr. Dienes István: 4 óra, vitéz Abonyi Ferenc: 2 óra, Jakab Sándor: 2 óra, Dr. Koppányi Dénes: 10 óra, Dr. Rejtő Kálmán: 2 óra, és Csorba Zoltán: 2 óra. Így ebben a félévben egy oktató átlagosan 9 órát tartott egy héten.

Ujj László a második félévre az alábbi tárgyakat vette fel, a tárgyak mögött zárójelben az általa elért eredmény látható:

- Magyar közjog (kitűnően kollokvált, igen szorgalmas),
- Pénzügytan (kitűnően kollokvált, igen szorgalmas),
- Nemzetközi jog (kitűnően kollokvált, igen szorgalmas),
- A magyar állam statisztikája (nagyon szorgalmas, kitűnően kollokvált),

---

⁹⁶ Bruckner, 1944, 28. o.

⁹⁷ Bruckner, 1944, 28-29. o.

- Magyar magánjog (jeles),
- Bányajog (kiválóan szorgalmas, kitűnően kollokvált),
- Egyházjogi szeminárium (nagyon szorgalmas, kitűnően kollokvált),
- Angol nyelv (nagyon szorgalmas),
- Testnevelés (részt vett).

Összesen 9 tantárgya, és heti 30 órája volt ebben a félévben.

A féléves vizsgák lezárását követően idén is sor került az év végi „alapvizsgálatokra”. A vizsgabizottságok tanári összetételét a felterjesztés után a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium a 67.624/IV. 1.- 1943. számú rendeletével hagyta jóvá.⁹⁸

Az első alapvizsgálati bizottság tagjai: Bruckner Győző, vizsgálónök, Zelenka István, helyettes elnök, illetve a bizottság rendes tagjai közé az egyetem rendes tanárai tartoztak, illetve a második félévben Dienes István megbízott előadót a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 54.655/1944. IV. 1. számú rendeletével erősítve meg ezen tisztségében.⁹⁹ A rendes tanárok minden alapvizsgálaton részt vehettek. A második alapvizsgálati bizottság tagjai: Haendel Vilmos elnök, és Zsedényi Béla helyettes elnök. Végül a harmadik alapvizsgálati bizottság tagjai: Zelenka István, elnök, Koppányi Dénes, helyettes elnök.¹⁰⁰

Ujj László, mint a második év vizsgáit teljesítő joghallgató a második alapvizsgálaton 1944. április 25-én vett részt, ahol a „szótöbbséggel képesítetett” eredményt szerezte meg. A félév a 9.333/1944. V.K. M. számú rendelet 1. § -a alapján 1944. április 20-án zárult a világháborús események következtében, ezért került sor ilyen hamar az alapvizsga letételére.¹⁰¹ A kitűnő eredménnyel vizsgázó tanulók névsorát a jogakadémiai értesítő is közölte a rövid tanév miatt, így Ujj László neve is szerepel ezen tanulók névsorában.¹⁰²

---

⁹⁸ Bruckner, 1944., 24. o.

⁹⁹ Bruckner, 1944., 24. o.

¹⁰⁰ Bruckner, 1944., 24. o.

¹⁰¹ Ujj László jogakadémiai leckekönyve, Miskolc, 1942, 11. o.

¹⁰² Bruckner, 1944., 60. o.

VI. Összegzés

Ma már nem több mint néhány megkopott leckekönyv, egy-egy fénykép, és egy pár apró évkönyvecske, amelyek emlékeztetnek minket arra, hogy egykor Miskolcnak is volt jogakadémiája. Bezárását követően több mint hat évtized telt el, de az intézmény mégis köztünk él a maroknyi még élő joghallgató, e pár emléktárgy és a jogakadémia tanári karának kultúrmunkássága révén.

A dolgozat alapját is egy ilyen volt hallgatóval való beszélgetés adta, aki sajnos már nincs közöttünk. Az Ujj Lászlóval való találkozásaim azonban nagyon nagy hatással voltak rám. Mi sem bizonyítja jobban az oktatás színvonalát, és a számonkérések súlyát, minthogy Laci bácsi közel a 90. életévhez többször ajánlotta fel nekem, mint első éves joghallgatónak, hogy segít a római jogi felkészülésben, ha bármilyen gondom adódna. Elgondolkodtató, hogy milyen szinten kérték számon a tananyagot, ha 70 év távlatából is érdemben tudott beszélni róla egy egykori hallgató.

A dolgozathoz kitűnik, hogy egy-két tárgy szinte változatlan formában a mai napig a tanrend részét képezi. Ez egyfelől az oktatási alapelvek változatlanságát, másfelől a szakma fontosságát mutatja. A mai napig túl kell lennie a joghallgatóknak a római jogi zárthelyiken és vizsgákon, bár szigorlatok és alapvizsgálatok már nincsenek hallgatótársaim és jómagam nagy örömeire. A másik szembevetendő előnye a mai kor joghallgatóinak számomra az, hogy tanulmányainkat békeidőben, és nem egy világméretű háború kellős közepén kell elvégezniük, ahogyan azt a negyvenes évek elején tanuló joghallgatóknak kellett.

Nemcsak jogi tudást és tapasztalatot ismerhettem meg a téma kutatása és a dolgozat megírása közben, hanem emberi összefogást, és tiszteletet is. Összefogást, mert a jogakadémia pártfogói a megszüntetésre irányuló rendeletek és törvények megalkotását hosszú éveken át meg tudták akadályozni, vagy ha az országgyűlés meg is alkotott egy ilyen, akkor annak hatályba lépésének módosítását mindig el tudták érni (1940. évi XXVIII. törvény). És tiszteletet, mivel a jogakadémia hallgatói tanáraik felé a lehető legnagyobb alázattal voltak.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani Prof. Dr. Stipta István tanár úrnak a nagyfokú türelméért és segítségéért, amelyet felém tanúsított és segédkezett a dolgozat megírásában.

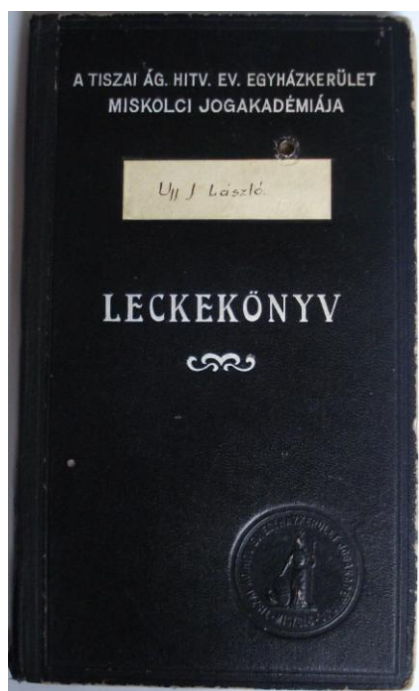
Hivatkozott irodalom és források

1. Bruckner Győző: A Miskolci Jogakadémia múltja és kultúrmunkássága (1919-1949). Felelős kiadó: Dr. Dobrossy István, Készült a Forma GMK. Nyomdájában, Miskolc, 1996
2. Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1932-33. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1933
3. Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1942-43. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1943
4. Bruckner Győző: A Tiszai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület Miskolci Jogakadémiájának 1943-44. tanévi almanachja, Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1944
5. Ujj Jenő László jogakadémiai leckekönyve, Miskolc, 1942
6. Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap politikai napilap, 1940, XLIX. évfolyam, 238. szám
7. Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap politikai napilap, 1940, XLIX. évfolyam, 254. szám
8. Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap politikai napilap, 1942, LI. évfolyam, 254. szám
9. Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap politikai napilap, 1942, LI. évfolyam, 254. szám
10. Magyar Élet kereskedelmi-politikai napilap, 1940, III. évfolyam, 201. szám
11. Magyar Jövő független politikai hírlap, Miskolc, 1938, XX. évfolyam, 60. szám
12. Magyar Jövő független politikai hírlap, Miskolc, 1943, XXV. évfolyam, 65. szám
13. Magyar Jövő, a Magyar Nemzeti Szövetség lapja, Miskolc, 1919, I. évfolyam, 11. szám
14. Magyar Jövő, Miskolc 1919, I. évfolyam, 63. szám
15. Magyar Jövő, Miskolc, 1926, VIII. évfolyam, 66. szám
16. Magyar Jövő, Miskolc, 1928, X. évfolyam, 100. szám
17. Miskolci Jogászélet. A Tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának hivatalos lapja, Ludvig István könyvnyomdája, Miskolc, 1942. október, XVIII. évfolyam, 8. szám

18. Miskolci Jogászélet, A Tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának hivatalos lapja, Ludvig István könyvnyomdája, Miskolc, 1942. november, XVIII. évfolyam, 9. szám
19. Miskolci Jogászélet, A Tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának hivatalos lapja, Ludvig István könyvnyomdája, Miskolc, 1943. április, XIX. évfolyam, 4. szám
20. Miskolci Jogászélet, A Tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának hivatalos lapja, Ludvig István könyvnyomdája, Miskolc, 1943. május, XIX. évfolyam, 5. szám
21. Miskolci Jogászélet, Jog- és államtudományi közlöny, Szerkesztőség és kiadóhivatal: Jogakadémia, Miskolc, Városháztér, 1925, I. évfolyam, 1. szám
22. Miskolci Napló, Miskolc, 1927, XXVIII. évfolyam, 152. szám
23. Miskolci Napló, Miskolc, 1927, XXVIII. évfolyam, 176. szám
24. Miskolczi Napló politikai napilap, Miskolcz, 1918, XVIII. évfolyam, 283. szám
25. Országgyűlés Felsőházának Naplója I. kötet, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest 1940
26. Stipta István: A Miskolci Evangélikus Jogakadémia (1919-1949). In: Kajtár István, Pohánka Éva (szerk.) A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833-1923: A 2009. október 16-án Pécsen tartott tudományos konferencia tanulmányai Pécs: Publikon Kiadó, 2009. pp. 65-86.

Függelék

- 1, A borító oldalon található képeslap, amely a jogakadémia miskolci épületét ábrázolja a szerző tulajdona.
- 2, Ujj László jogakadémiai leckekönyve, és belső borító oldala a fényképével, valamint a jogakadémiai pecséttel.

- 3, A jogakadémia hivatalos lapja első számának fejléce. Forrás: II. Rákóczi Ferenc könyvtár archívuma

